

est. His quoque explicandis Legibus adjectæ sunt auctoritate ejusdem Alphonsi, Sanctii IV, et Ferdinandi IV Leges, quæ vocantur de *Stylo*.

Alphonsus idem, qui an. 1256 præclarissimum *Septem Parititarum* Corpus inchoaverat, edidit tandem an. 1263, totis septem annis, ut fertur, in eo concinnando insumtis. Quod quidem Alphonsus XI emendatum promulgavit, omnemque ei veræ legislationis rationem tribuit in Comitibus Complutensibus an. 1548, *Leg. 1. Cap. 28 Ordin. Complut.* In hoc Codice ex Decretalibus Epistolis Gregorii IX, et ex Romanis legibus congesto, sive ordinem, sive leges ipsas spectes, Imperatorem vere sapientem miraberis. Sed nostrum non est, de nostris dijudicare.

Ad eandem etiam adscribenda est illa Legum Compilatio, quam sub nomine *Regalis Ordinamenti* efformavit, et in lucem edidit Montalvus an. 1484. Tum et alia, quæ sub titulo *Legum Tauri* edita est à Ferdinando, et Joanna an. 1505.)

CAPUT VII.

DE JURE NOVISSIMO.

92. JUS NOVISSIMUM.—93 ET 94. SEPTIMUM DECRETALIUM.—95 BULLÆ.—96. EARUM SPECIES.—97. DISTINGUUNTUR À BREVIIBUS.—98 ET 99. EARUM COLLECTIO-NES.—100. REGULÆ CANCELLARIÆ.—101. EARUM AUCTORITAS.—102. CONCILIUM TRIDENTINUM.—103. DECLARATIONES SAC. CONGREGATIONUM CARDINALIUM.

92.

Verum editis libris illis, quos hactenus recensuimus, novæ prodierunt, et quotidie in lucem prodeunt Summorum Pontificum constitutiones, absolutæ sunt etiam, atque ad eum perductæ statum, in quo nunc sunt, Regulæ Cancellariæ, habitum Concilium Tridentinum, quod non tantum Lutheri præsertim et Calvinii hæreses profligavit, sed multa quoque ecclesiasticæ disciplinæ capita constituit, denique plures etiam à Sacris Congregationibus Cardinalium, præsertim Concilii Tridentini Interpretum, declarationes emissæ sunt. Ex his omnibus conficitur Jus novissimum, videlicet, jus constitutum post evulgatos libros, quibus corpus Juri Canonici constare diximus.

93. Primus Gregorius XIII animum adjecit ad colligendas constitutiones Summorum Pontificum, quæ post Sixtum IV in lucem prodierant, atque in negotii dedit viris doctis, qui *Septimum Decretalium* emitterent. Sed eo mortuo, cum opus adhuc esset infectum, illud perficiendum curavit Sixtus V, quo etiam humanis rebus erepto, denique opus integrum absolutum, et typis excussum est Clemente VIII. Pontifice, qui cum Cardinalis esset, ex numero illorum fuerat, qui ea in re suam operam,

studiumque posuerant. Sedobortis eo in opere difficultatibus (1), visum est suppressere exemplaria, quæ nunc rarissima sunt, et gravi emenda pretio reperiri vix possunt.

(1) Vid. Fagnan. in *cap. cum venissent, de judic. n. 61*, qui rem totam diligenter enarrat.

94. Iisdem fere temporibus Petrus Matthæus, Jurisconsultus Lugdunensis, edidit *Septimum Decretalium* ab se privato studio exaratum; sed hoc opus publica auctoritate caret, multa in eo sunt vitia, et plura etiam desiderantur.

95. Sunt igitur extra corpus Juris Canonici, sed tamen ipsius Juris partem efficiunt, posteriores decretales Pontificum Romanorum, quæ *Bullæ* nuncupantur à *Bulla* aut *Sigillo*, vel plumbeo, vel aureo, quod una ex parte imagines exhibet SS. Apostolorum Petri, et Pauli, ex parte altera nomen Pontificis, pendetque ex funiculo, quod interdum sericum, interdum can-nabis est.

96. Bullæ aliæ consistoriales sunt, quæ expediuntur in Consistorio, adhibito consilio Cardinalium, à quibus subscribuntur, et hæ aliud præterea sigillum *ad formam crucis* habere solent. Aliæ vero sunt *non consistoriales*, quæ extra Consistorium nullis Cardinalium subscriptionibus emittuntur. Sunt etiam *Bullæ dimidiæ*, quæ tali hoc vocantur nomine, quod in sigillo impressum non habent nomen Pontificis, atque hæ feruntur à Pontifice, antequam censecretur.

97. Bullæ à Brevibus distinguuntur 1, quod hæc pro levioribus, illæ pro gravioribus plerumque negotiis dari solent; 2 quod hæc Latino eleganti caractere, illæ caractere Longobardico, aut Teutonico scribuntur; 3 Brevia per cardinalem à Secretis Brevium, Bullæ in Cancellaria Apostolica expediuntur; 4 Bullæ sigillum habent aureum, vel plumbeum pro ratione eorum, ad quos mittuntur; Brevia sigillum ceræ rubræ, in quo impressa est imago S. Petri piscationem exercentis, unde expediri dicuntur *sub annulo Piscatoris*; 5 denique pro Bullis subobscuræ, crassioresque membranæ, pro Brevibus albæ, et subtiles adhibentur (1).

(1) Vid. *Constit. 145 Benedicti XIV p. 361 t. 1. ejus Bullar. ed. Rome 1754.*

98. Bullas, sive Extravagantes Pontificum constitutiones à

S. Leone M. usque ad Sixtum V primus collegit Laertius Cherubinus, IC Romanus, easque comprehendit uno volumine, quod *Bullarium* appellavit. Auxit deinceps suum hunc librum constitutionibus Pauli V, ac tertiam quoque parabat Bullarii editionem, qua etiam ceteræ constitutiones postea latæ continerentur. Sed cum re infecta è vita excessisset, susceptum à Patre opus absolvit Angelus Maria Cherubinus, qui Romæ edidit *magnum Bullarium Romanum* divisum in tomos quatuor, quibus complexus est omnes constitutiones, quas pater collegerat, et quas omiserat, atque illas in primis, quæ post ejus obitum prodierant, usque ad Innocentium X. Quatuor his libris quintum addiderunt Angelus à Lantusca, et Paulus à Roma, qui constitutiones collegerunt, quæ superiori tomo prætermisæ, quæque usque ad Clementem X editæ in lucem fuerant.

99. Sed ceteris palmam præripuit *Bullarium Magnum*, quod non multis ab hinc annis editum Romæ est à Hieronymo Mainardo, divisum in tomos 14, quodque omnes continet Bullas summorum Pontificum à S. Leone M. usque ad Clementem XII. Est etiam Bullarium Benedicti XIV, quod ejus Pontificis constitutiones comprehendit, quodque in 4 tomos divisum est; et sunt item Bullæ nondum uno libro comprehensæ, Clementis XIII, Clementis XIV, et Pii VI, quem diu Deus servet incolumem, et Ecclesiæ, et nostrum omnium bono. Neque defuerunt qui Bullarum summam, sive compendium conficerent, qua in re laborarunt Stephanus Quaranta, et Flavius Cherubinus, Laertii filius, et novissime Aloysius Guerra, à quo toms quatuor comprehensa est: *Pontificalium Constitutionum in Bullario Magno, et Romano contentarum, et aliunde desumptarum epitome.*

De isto Bullario sic se habet *Tractatus de Principiis Juris Canonici*, Auct. Bened. Bouix (Paris. 1852), pag. 465: Collectio autem, quæ *Bullarium Magnum Romanum* vocari solet, nulla Sanctæ Sedis publicatione fuit communita. Licet autem quatenus collectio auctoritatem non habeat, id non impedit quin unaquæque Constitutio in eo contenta legem faciat, si aliunde constet fuisse in legem universalem promulgatam, nec revocatam, aut desuetudine sublatam. Continuatur Romæ hujus tanti momenti collectio, at inscitia atque incuria vix credibili; à qua severa animadversione in eos, qui tali operi manus admovent, justitia, et rei ecclesiasticæ utilitas non sinit abstinere.

Quod ad hujusce operis titulum, ipsiusque statum attinet, sequenti annotationi, septem abhinc annis ex periodico libello *Diario di Roma* transcriptæ, nihil addere possumus:

• Bullarii Romani continuatio, Summorum Pontificum Clementis XIII, Clementis XIV, Pii VI, Pii VII, Leonis XII, et Pii VIII, Constitutiones, Litteras in forma Brevis, Epistolas ad Principes viros, et alios, atque Alloqu-

ationes complectens; quas collegit Andreas Advocatus Barberi, Curie Capitolii Collateralis, additis summaris, adnotationibus, indicibus: opera, et studio Reinaldi Segreti, J. C.—Tomus octavus, continens Pontificatus Pii VI an. 15 ad 16—Tomus nonus, continens Pontificatus Pii VI an. 17 ad 21—Tomus decimus, continens Pontificatus Pii VI an. 22 ad 25.—Romæ, ex Typographia Rev. Cam. Apost.: 1844, 1845.

400. Regulæ Cancellariæ originem repetunt ab Joanne XXII, qui primus scripto mandari voluit has leges, ut iis Apostolica Cancellaria regeretur. Nam antea non scriptis regulis, sed consuetudine, ac viva voce ejus negotia expediebantur. Consequentes Pontifices, ac præsertim Nicolaus V, varie auxerunt has regulas, easque perduxerunt ad eum statum; in quo nunc sunt. Hodie Cancellariæ Regulæ numerantur 72, in quas, præter ceteros, commentarios scripsit omnium uberrimos, atque accuratissimos, et quatuor toms comprehensos, Joannes Baptista Rigantius.

401. Hæ regulæ vim obtinent, quandiu sospes est Pontifex, à quo editæ sunt, atque ut convalescant, probari, et confirmari debent, quod paulo post creationem ab unoquoque Pontifice fieri solet. His vero derogatum in multis est per pacta conventa inter Summos Pontifices, et potentissimos Europæ Principes; quæ pacta conventa, sive, ut vocant, *Concordata* nos in his Institutionibus suo loco indicabimus.

402. Concilium Tridentinum indictum est à Paulo III, quo Pontifice decem habitæ sunt sessiones, octo nimirum Tridenti, et duæ Bononiæ, quo venerant Concilii Patres fugientes contagionem, qua Tridentum premebatur. A Julio III Tridenti restitutum est, ac sex habitis sessionibus, propter bella intermissum. Denique redintegratum est à Pio IV, novemque celebratis sessionibus, an. 1563 absolutum. Constat sessionibus viginquinque; habet unaquæque fere sessio partes duas, quarum una comprehendit capita, et canones, quibus damnantur hæreses, et catholicum dogma constituitur, altera, quæ inscribitur *de reformatione*, habet decreta, quæ disciplinam respiciunt (1). Sessio 24, post editos canones de sacramento matrimonii, continet decretum *de reformatione matrimonii*, quod in decem capita tributum est, deinceps capita viginti et unum decreti *de reformatione* generatim; sessio autem 25, præter alia *reformationis* capita, complectitur decretum *de Regularibus et Monialibus*, quod est divisum in capita viginti duo.

(1) Hujus Concilii historiam docte, accurateque conscripsit Sfortia Palavicinus Cardinalis *Histor. Conc. Trident. contra Pætri Suavis narratio-*

nem. Ipsum vero Concilium legitimum, et œumenicum ab omnibus orthodoxis habendum, colendum, et suspiciendum esse, præter ceteros, ostendit Natalis Alexander *Histor. Eccles. tom. 9 dissert. 12 art 16 pag. 566 edit. Venet. 1776.*

403. Denique ad Jus Canonicum pertinent etiam declarationes Sac. Congregationum Cardinalium. Sunt autem Congregationes cœtus Cardinalium, quibus à Summo Pontifice certa negotia noscenda, ac definienda commissa sunt. Plures hæ sunt; atque earum definitiones vim magnam habent, et cum consulto Pontifice feruatur, legem constituunt (1).

(1) Vi. Bullam *Immensa 117 Sixti V in Bullar. Magn. tom. 4 par. 4 pag. 592.* De Congregationibus Cardinalium late agit Jacobus Cohehus *Notit. Cardinal.*

(N. S. Ad hanc juris epocham pertinent plura Hispaniensia Concilia, Synodi Tridentinæ promulgationis occasione celebrata, inter quæ Tarraconense an. 1564. sub Ferdinando de Loaces. Sex an. 1565; scilicet: Toletanum sub Christophoro Rojas Sandoval, Episcopo Conchensi, qui Sede Archiepiscopali vacante, reliquis Comprovincialibus antiquior erat; quod quidem tribus absolutum est Actionibus.

Valentinum sub. Cl. Viro Martino Perez de Ayala, in quo quinque habitæ sunt Sessiones.

Compostellanum sub Gaspare de Zuñiga et Avellaneda, quod tribus digestum est Actionibus; 2 et 3. an. 1566. Actiones vero in Decreta tribuuntur. Cæsaraugustanum sub Alphonso de Aragon, in quo plura secundum Tridentini Decreta constituta esse, refert Aguirrius tom. 5. *Collect. Max. Granatense* sub Petro de Guerrero, uti refert Aguirrius *ibidem.*

Mexicanum II. sub eodem Alphonso de Montufar, et viginti octo Capitibus sermone etiam vulgari exaratis, constat.

Tarraconense aliud an. 1572 sub Gaspare de Cervantes, cujus et Ferdinandi de Loaces Constitutiones Antonius Augustinus, Archiepiscopus itidem Tarraconensis, ut erat immensæ eruditionis Vir, anteactæ Hieronymi ab Auria Collectioni inseruit. Videsis ejus Præfat. ad Conc. Tarrac. an. 1591.

Adhæc Toletanum aliud an. 1582 sub Gaspare Cardinali de Quiroga, cujus tres sunt Actiones, et Actionum Decreta.

Limanum I. in Regno Peruviano, sub S. Turibio, in quo quinque habitæ sunt Actiones, prima an. 1582, reliquæ an. 1585.

Tarraconense aliud an. 1587, sub Joanne Terès.

Mexicanum III sub Petro Moya de Contreras an. 1585, quod quinque constat libris; librique in titulos, et tituli in paragraphos tribuuntur.

Limanum II, indictum an. 1591 sub eodem S. Turibio.

Tarraconense an. 1591 sub eodem Joanne Terès. In hoc Concilio Collectionem Antonii Augustini Joannes editurus, antiquatos, ac fere non utiles Canones detraxit; pluresque à se sancitos, ac quasdam etiam Romanorum Pontificum Constitutiones adiecit.

Quantum habenda sit Collectio hæc, ad Gregorianæ Collectionis exemplum adornata, aliorum esto judicium. Nos, si ingenue fateamur, cumulatissi-

mam in ea reperimus fidei, et disciplinæ officinam, ita ut parem ex suo penu conflam Collectionem nulla Orbis terrarum Ecclesia vel habuerit unquam, vel habere aliquando posse videatur.

Complura denique Tarraconensia Concilia ad nostra usque tempora celebrata; scilicet:

- I. Sub eodem Joanne Terès, an. 1602.
- II. Sub Joanne Vich, et Manrique, an. circiter 1607.
- III. Sub Joanne de Moncada, an. 1613.
- IV. Sub eodem, an. 1618.
- V. Sub Joanne de Guzman, an. 1630.
- VI. Sub Antonio Perez, an. 1636.
- VII. Sub Francisco Rojas, an. 1654.
- VIII. Sub eodem, an. 1659.
- IX. Sub Emmanuele de Espinosa, an. 1664.
- X. Sub eodem, an. incerto.
- XI. Sub eod., an. incerto.
- XII. Sub Josepho Sanchiz, an. 1685.
- XIII. Sub eodem, an. incerto.
- XIV. Sub Josepho Llinàs Montano, an. 1700.
- XV. Sub Petro Copons, an. 1731.
- XVI. Sub eodem, an. 1741.
- XVII. Sub Jacobo Cortada, an. 1757.

Nonnulla data opera prætermisimus, ne plus æquo morosi videamur. Hoc vero Conciliorum Hispaniæ specimen tradidisse libuit, ut nostræ ætatis adolescentes in obliteratum eorum studium excitentur.

Subsequentæ sunt Romanorum Pontificum Constitutiones à Pio IV, inter quas plurimi facienda Bulla *Apostolici Ministerii*, quam precibus Cardinalis de Belluga motus Innocentius XIII. edidit 15. Maii. an. 1723, in qua plura ad reformandam utriusque Cleri disciplinam vel confirmantur, vel constituuntur. Necnon novissima Clementis XIV, qua jus Asyli in Hispania ad unam, vel summam duas, si Civitas populosissima sit, restrinxit Ecclesias: 12. Septemb. an. 1772.—* V. not. 40. ad leg. 13. tit. 1., et II. 4. 5. 6. cum suis notis, tit. 4., lib. 1. *Novis. Compil.**

Ad eadem Juris nostri Ecclesiastici tempora spectant Concordata, quæ Apostolicam Sedem inter et Catholicos Reges inita sunt an. 1735, 1737, 1755. Horum postremum celeberrimum profecto est, quippe quod diurnas extinxit similitates; quum Benedictus XIV. Ferdinando VI., et Successoribus concessit, ut deinceps Rex Catholicus nominaret ad omnia prorsus Beneficia, ad quæ eo usque Sedes Apostolica eligebat in Hispania; quinquaginta duobus duntaxat exceptis. Videsis leg. 1. tit. 18. lib. 1. ejusd. *Compilationis.*

Huc insuper accedit immensa antiquarum Legum Collectio, quæ primo proposita est peragenda in Comitibus Matritensibus an. 1554, ita ut non chronologicam legum conditarum, sed rerum per titulos seriem servaret. Munus hoc demandatum est primo Petro Lopezio de Alcocer, dein Escudero, tum Arrieta, postremo Bartholomæo Atienza, qui eam publicæ luci donavit an. 1567 sub titulo *Novæ Recopilationis.* Ipsam Philippus II. die 14. Martii ejusdem an., et Philippus III. die 29. Decembr. an. 1610, uti *Corpus Juris Hispani universalis* habendam decreverunt; quæ quidem non semel edita, una cum à Supremo Castellæ Senatu latis Sanctionibus, adjectis his, quæ ad annum usque 1745. constitutæ sunt, prælo demum donata est an. 1772 tribus prægrandis voluminibus, iterum an. 1775, ac demum, undecim Tomis tributa, an. 1777.)

